УДК 737.069:004’06

Ірина Хромова

НУМІЗМАТИКА В МУЗЕЙНИХ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСАХ УКРАЇНИ

Аналізуючи ресурси вітчизняних музейних установ, представлені в мережі Інтернет, ми звернули увагу на репрезентативність у них саме нумізматичної бази. На сьогодні спостерігається постійне розширення сектору нумізматичних ресурсів за рахунок спеціалізованих сайтів, особистих користувацьких сторінок і поширення ними інформації загально дисциплінарного значення та публікації джерельного матеріалу з поданням чи запитами опису та ідентифікації. На тлі цього, цікавим, на нашу думку, було б проаналізувати роль саме музейних установ у цьому процесі[*].

Основним навігаційним осередком пошуку, опрацювання та пропагування українських та зарубіжних музейних ресурсів поки що лишається проект **«Музейний простір України»**[1]**.** Ідея створення такого ресурсу за словами авторів полягала у поєднанні функцій інформаційного сайту з щоденним оновленням та класичного порталу, який є своєрідним довідником з різних питань музейної справи. Запропонована навігаційна структура порталу охоплює зокрема українські музейні установи із поданням електронних адрес та сторінок. Звертає на себе увагу прогрес в сфері інформатизації музейних ресурсів. Якщо роком раніше в середовищі музейних сайтів лише в окремих випадках були представлені електронні експозиції та бібліографічний супровід, то зараз це стає нормою.

У першу чергу слід згадати **Музей грошей Національного банку України**, який пропонує віртуальну екскурсію[2]. Основними перевагами є презентація експонатів у форматі 3D, з відповідним віртуальним екскурсійним супроводом. Також до кожного експонату додається супровідний опис.

На сайті Національного Банку України[3] у розділі «Банкноти та монети»[4] по підрозділах розбита інформація щодо випущених в обіг банкнот[5], розмінних та обігових монет[6], перелік пам’ятних монет (із вказівкою на найменування, метал, номінал, вартість та датою введення в обіг)[7] та стаття з історії української гривні[8].

Найбільший доробок в галузі нумізматики в музейному просторі, природно належить **Національному музею історії України**[9]. Електрона версія виставки «З історії грошового обігу України»[10] репрезентує експонований нумізматичний матеріал із супровідними описами і preview-оглядом монетного матеріалу – від доби античності до сучасних пам’ятних монет

---

[*] *Інформація зібрана станом на серпень 2012 р.*

України. Також подано перелік публікацій з використанням матеріалів музею за 2007–2011 рр.[11]

У розробці знаходиться розділ «нумізматика» серед колекцій **Національного заповідника «Херсонес Таврійський»**[12]**.**

Попередній огляд деяких монет (переважно східних) без супровідного опису представлений у розділі «нумізматика» серед огляду колекцій Бахчисарайського історико-культурного заповідника[13].

Короткий опис нумізматичної частини колекції «Золота кладова» міститься на сайті **Керченського історико-культурного заповідника**[14]. Презентовані фото – електрові монети м. Кізік зі скарбу, представленого в нумізматичній колекції. Поданий також анотований бібліографічний опис видань заповідника[15] та публікації його співробітників[16], частково представлених електронними повнотекстовими версіями.

Феодосійський музей грошей[17] презентує на своєму сайті нумізматичний та боністичний матеріал за рубриками – монети Феодосії, гроші, випущені в Криму, гроші, що брали участь в обігу України, незвичайні гроші, ужиткові гроші світу тощо. На сайті міститься нумізматичний словник, публікації та анотований анотований бібліографічний опис видань, що склали бібліотеку музею[18].

Монети Феодосії представлені за підрозділами: античні випуски V–III ст. до н.е.; монети Золотої Орди, карбування Кафи XIII–XV ст.; генуезько-кримський період 1396–1471 рр.; кримсько-татарський період. Залежність від Туреччини XV–XVIII ст.; кримсько-татарський період. Залежність від Росії 1777–1783 рр.; російський період. Таврійський монетний двір 1787–1788 рр.; монетовидні жетони залізниці Джанкой – Феодосія 1859–1861 рр.; приватні бони і сурогати паперових грошей 1877–1917 рр.; монетовидні жетони дачі «Добрый приют» Рукавішнікова. Початок XX ст.; випуски білогвардійських грошових знаків 1918–1920 рр.; Загальнообов’язкові і приватні випуски грошей в період НЕПу 1922–1927 рр.; приватні бони Феодосії XX–XXI ст.

Гроші, випущені в Криму, розподілені за темами: Сінди; Керкінітида; Боспорське царство (поч. VI ст. до н.е. – кінець IV ст. н.е.); Фанагорія, Римська Республіка та Римська Імперія; Золота Орда (карбування Криму).

Монети, що брали участь в обігу України представлені підрозділами, що репрезентують монети Ольвії, Істрії, Росії та Російської імперії, Польщі, Німеччини, Угорщини, Румунії, Словаччини, Чехословаччини, СРСР, Протекторату Чехії та Моравії.

Історія українських грошей розподілена на теми: Гроші Київської Русі та удільних князівств; гроші України (1917–1944 рр.); гроші України періоду незалежності (з 1911 року), гроші в гривнях.

Незвичайні гроші представлені у таких добірках: webmoney; сувенірні гроші України; сувенірні гроші світу; україніка; монети всесвітньої спілки есперантистів; продукція Луганського патронного заводу; вибраковка обігових і розмінних монет; банкнотна вибраковка; унікальні монети; монети

FAO (Продовольчої та Сільськогосподарської Організації Об'єднаних Націй – *І.Х.*); гроші невизнаних держав; незвичайні гроші (монети зі вставками, фарфорові, розфарбовані, монети-парадокси, монети-колеса, найменші монети, придворні, непорушного запасу, незвичайної форми, вогнуті, монети з отвором); гроші-мушлі.

Розділ «Ужиткові гроші світу» представлений монетами і банкнотами світу (по кожній країні окремо), що на даний момент знаходяться в обігу[19].

Також окремим розділом представлені гроші іноземних держав, що перебували в обігу в Україні, частково на території Криму, зокрема Феодосії в період перебування у складі інших держав чи окупації (гроші Російської імперії, РСФРР, СРСР.

Львівський історичний музей[20] на своїй сторінці містить загальний опис нумізматичної колекції. Кілька екземплярів монет різних епох представлені у фотогалереї.

Кілька екземплярів монет виставлені в огляді фондів **Національного заповідника «Глухів»**[21]. Поряд із зображеннями (односторонніми – лише аверси монет), поміщено опис і інвентарні номери.

Найбільш широко в мережі представлена колекція **Одеського музею нумізматики**[22]. У розділі «Виставки та експозиції» представлені колекційні екземпляри розподілені за проблемно-хронологічним принципом: Найдавніші форми грошей (премонети), Рідкі монети Північного Причорномор'я, Монети варварських племен Північного Причорномор'я, Середньовічні монети Київської Русі – України, Монети Золотої Орди і Кримського ханства, Перші металеві бони України, Монети Російської імперії, Пам'ятні медалі та жетони, Нестандартні монети України, Рідкі (рідкісні – *І.Х.*) монети України, Незвичайні монети світу, Монети колишніх країн і колоній.

Нестандартні монети України представлені продукцією Луганського машинобудівного заводу, яка була введена в обіг тільки в 1996 році під час проведення грошової реформи. Колекцію представлено монетами нестандартного зразка – бракованими, експериментальними (відрізнялися від стандартних монет своїм металом, розмірами, вагою, роком випуску), а також пробними монетами, випущеними по проектах, але не затвердженими надалі до випуску (шаги, 15 копійок). «Рідкісні монети України» – монети, випущені Національним Банком України (від 1996 року), а саме – ювілейні та пам'ятні монети, з обмеженими тиражами, виготовлені із дорогоцінних металів (золото, срібло, біметал). Окрема експозиція музею – «Незвичайні монети світу» – представлена випусками від імені самопроголошених і невизнаних держав, а також монетами неофіційних випусків, які ніколи не брали участь у грошовому обігу.

Згадані вище матеріали є безумовним прогресом у розвитку вітчизняного музейного представництва в інформаційній мережі. Однак, це лише перші кроки. Прикладом може стати досвід світових музейних установ. Для прикладу можна взяти **Британський національний музей**, на web-сайті

якого в розділі «колекційна база даних» нараховується понад 96 тисяч зображень монет, близько 600 банкнот[23] тощо, із вказівкою на сектор зберігання, відповідними описами тощо[24]. Інформація щодо вмісту нумізматичної колекції музею також прив'язана до загальної характеристики епохи, яку вони представляють[25]. Найбільш важливим фактором для фахівців з нумізматики та історії безперечно є можливість отримати дозвіл керівництва музею на використання (звісно некомерційного) поданих зображень предметів музейних колекцій для наукових досліджень різного профілю[26].

З огляду на певні труднощі в процесі безпосереднього доступу до матеріалу, вивчення його фотознімків високої якості та отримання метричних характеристик від офіційного легітимованого джерела є ґрунтовним доповненням для будь-якого наукового пошуку. Удоступнення музейних колекцій у світовій інформаційній мережі – не лише пропагування інтересу до історії серед широкої аудиторії, зацікавлення потенційних відвідувачів, а і розширення можливостей наукових досліджень без обмеження територіальних рамок.

Однак, у кожному позитивному зрушенні є й підводні камені. Непоодинокими в наші дні стали випадки сучасного фальшування монетного матеріалу[27]. Цьому сприяє як технічний прогрес, так і відкритий неконтрольований доступ до високоякісних цифрових зображень екземплярів монет. Відтак, у процесі удоступнення колекційного матеріалу слід розробити чітку схему його безпечного використання.

1. http://prostir.museum/pages/ru/about
2. http://bank.gov.ua/3dtour/
3. http://www.bank.gov.ua/
4. http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=65148&cat_id=36709
5. http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=40896&cat_id=36710
6. http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=40912&cat_id=40465
7. http://www.bank.gov.ua/control/uk/currentmoney/cmcoin/list
8. http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36714&cat_id=36713
9. http://www.nmiu.org.ua/
10. http://www.nmiu.org.ua/uk/vystavky/z-istoriyi-hroshovoho-obihu-v-ukrayini.html
11. http://www.nmiu.org.ua/uk/vydannya-ta-publikatsiyi/statti.html
12. http://www.chersonesos.org/index.php?p=museum_coll&l=rus
13. http://bikz.org/numizmatika.html
14. http://www.kerch-museum.com/klad.php
15. http://www.kerch-museum.com/izdaniya.php
16. http://www.kerch-museum.com/1.php - http://www.kerch-museum.com/publ_3.php
17. http://www.museum-of-money.org/
18. http://www.museum-of-money.org/book/
19. http://www.museum-of-money.org/five/five.htm
20. http://www.lhm.lviv.ua/
21. http://nz-hlukhiv.com.ua/fondu.html
22. http://www.museum.com.ua/

23. http://www.britishmuseum.org/research/search_the_collection_database/search_object_details.aspx?objectid=3364470&partid=1&searchText=bank+note&fromADBC=ad&toADBC=ad&numpages=10&images=on&orig=%2fresearch%2fsearch_the_collection_database.aspx&currentPage=1

24. http://www.britishmuseum.org/research/search_the_collection_database/search_object_details.aspx?objectid=1076790&partid=1&searchText=coin&fromADBC=ad&toADBC=ad&numpages=10&images=on&orig=%2fresearch%2fsearch_the_collection_database.aspx&currentPage=1

25. http://www.britishmuseum.org/explore/highlights/highlights_all_relationships.aspx?Title=Islamic+Middle+East&ContentType=World%20Culture&PageId=621

26. http://www.britishmuseum.org/join_in/using_digital_images/using_digital_images.aspx?asset_id=719174&objectId=1076790&partId=1

27. *Хромов К., Хромова И.* Вопросы атрибуции находок местных монет-подражаний второй половины 14 в. на территориях литовско-ордынского пограниччя // Международная нумизматическая конференция. Тезисы докладов. Вильнюс 23–25 мая 2012 г. Национальный музей Литвы. – Вильнюс, 2012. – С. 108–111.